

men, onze woorden, ons voelen en onze gebaren, ingenomen door de lichamen van anderen, hun woorden, hun voelen, hun gebaren?

•••

Hoe te kijken naar die litanie van buitensporige beelden, kitsch, één na één gerijgd aan een rode draad van uitgestrekte vlaktes waar niets in schijnt te gebeuren? Kitsch, parodie, zelfmedelijden, music-hall of bijna ongenaakbaar esoterisme? Tompkins neemt een diepe duik in het pathos van zijn romanpersonages; hij ziet helemaal niet af van allerlei rommel uit populaire enceneringen –stroboscopisch licht, discomuziek, agressieve kostuums. En toch blijven er weinig beelden over waaraan je je kan vastklampen wanneer de voorstelling voorbij is: ze conserveren niet, want ze zijn bedolven onder, of beter ondermijnd door de lange latenties waarin de aanwezigheid net ontsnapt aan elk beeld. Er resten alleen de overgangen, het drijvende lichaam van Tompkins, ongedefinieerd, tussen het groteske en pathos, tussen ironie en drama, man en vrouw, man die vrouw speelt, gevallen ster, heer en meester die zijn publiek schitterend manipuleert. Een lichaam dat faalt bij de schitterende figuren, en een schitterend lichaam, onhandig, of veinzend dat te zijn; bespottelijk en magnifiek. Het vervliegen van de beelden laat de zuiverheid van de toestanden neerslaan, ontlast van de vorm. En toch zijn die 'rest-toestanden', wanneer elk vormeffect is uitgewist, niet te onderscheiden; hoe kan het bijna onwelvoeglijke of obscene engagement in een bepaalde toestand uitmonden in die momenten van twijfel, van ondefinieerbare 'mossel noch vis'? Hij is de enige die zich er niet in verliest.

Er zit een bijzonder geweld in die dansen: ze leggen de perversiteit bloot van het verlangen gezien te worden, de schelheid en verscheurdheid van het plezier zich tentoon te stellen. Het zijn vier dansen over wat het is om op de scène te staan; het wederzijdse verlangen; het geweld van het tonen, het genot ervan, en het gevaar en de krachtmeting. Wie heeft wie vast? De voorstelling als dispositief van voyeurisme. Wat de spectaculaire modus doet met het lichaam dat zich tentoonstelt; wat het lichaam dat zich tentoonstelt doet met onze lichamen en onze verlangens die zich verbergen. Niets in die dansen heeft echt op het podium plaats, alles speelt zich af tussen het podium en de zaal: in de performance van Tompkins –in spectaculaire en informatieve zin–, die het publiek beantwoordt maar het ook maakt, het vastheeft, en het het

merendeel van de tijd 'op zijn knieën' krijgt. Een krachtproef waarin twee verlangens botsen en huwen, scheiden, reizen van het pathetische naar het komische, naar het potsierlijke, naar de agressie. Dat is de prijs die moet betaald worden –zoals Joséphine zou zeggen– opdat de dans levend zou blijven onder het klatergoud van het spectaculaire. Tompkins als ouderling, als gek, Tompkins als danseres, Tompkins aan de zweep, Tompkins als minnaar, Tompkins als leider, Tompkins als militant... De beelden en de aanwezigheden stapelen zich op en telescoperen in elkaar zonder elkaar ooit te annuleren of te bedekken. Of nog: een uit elkaar getrokken Tompkins, een gereconstrueerde Tompkins, een gespleten Tompkins, een dolende Tompkins, een verloren Tompkins, een dominerende Tompkins, een manipulerende Tompkins, een opnieuw uitgevonden Tompkins. In het lichaam dat zich toont is er beeld aanwezig, soms is er alleen maar beeld. En in de blik van wie kijkt, hetzelfde. Hoe kan eenieder overleven en bestaan binnenin, voorbij, onder de projecties van de ander? Tussen de danser en zijn publiek vinden er uitwisselingen plaats van verlangen, van doordringingen en overschrijdingen. In het lichaam dat zich toont is er voelen, lijden, genieten aanwezig, soms niets anders dan dat. En in het lichaam van wie kijkt, hetzelfde. Hoe wordt dat voelen uitgewisseld voorbij, onder, binnenin de glans van de beelden? Hoe vormen zich het lichaam van wie zich toont en de blik van wie hem observeert, hoe vinden ze elkaar uit en hoe bedreigen ze elkaar? Blijft een lichaam dat zich toont nog rechtop staan wanneer de toeschouwende blik afwezig is? Kan een dansend lichaam de blikken van de toeschouwers overleven? Tot waar kunnen de uitwisselingen tussen binnen en buiten, tussen voelen en tonen, gaan? Tot waar is de zelfverwarring leefbaar, tot waar is hij de voorwaarde tot overleven?

Nijnski: de blik van de anderen is naar binnen getrokken, waardoor de ruimte en de gebaren die ze in zich hadden, gedecoördineerd werden. Wat de beweging van de danser gespannen houdt tussen hemzelf en de wereld, is uit elkaar gerukt: blik naar binnen, gebroken lichaam, de dans is voortaan zonder kompas: ingeslikt door de wereld, ingenomen door de wereld.

Valeska: ik zal mooi zijn, als ik het wil, en ondanks jullie. Ik hou me recht tegen jullie, tegen jullie blik die mijn niet-conforme lichaam wil breken. Jullie blik vind ik opnieuw uit, jullie zullen mij niet vormen; ik vorm jullie; en ik zal, wanneer ik dat wil, voor jullie neervallen.

Joséphine: haar lichaam verdwijnt, opge-

lost door de beelden die anderen op haar projecteren. Wat blijft er over van het lichaam wanneer er te veel beelden zijn? Wat blijft er over van het leven wanneer er te veel scène is, wanneer het van de scène overloopt, wanneer het obscene is? Stoffelijk overschot: I'm down to my knees, baby, I'm begging you please, won't you hurt me, won't you hurt me, please.⁹

Harry: er was een dans tussen jou en mij, jouw blik mijn geraamte. Men moet die dansen kunnen bekijken die men voor zichzelf maakt, zonder de huid, alleen het naakte vlees. Duizelingen van het voelen dat in zichzelf gesloten is. Het binnen is buiten geworden. Einde. ●

VERTALING UIT HET FRANS: Clara van den Broek

HOMMAGES

LA VALSE DE VASLAV, 1989 (17 MIN.; NIJNSKI)

CHOREOGRAFIE EN DANS: Mark Tompkins

SCENOGRAFIE EN KOSTUUMS: Jean-Louis Badet

MUZIEK: o.a. Weber, Prince

ICONS, 1998 (13 min.; Valeska Gert)

CHOREOGRAFIE EN DANS: Mark Tompkins

KOSTUUMS: Jean-Louis Badet

MUZIEK: o.a. Fred Astaire sings: I. Berlin, C. Porter, J. Kern

UNDER MY SKIN, 1996 (25 min.; Joséphine Baker)

CHOREOGRAFIE EN DANS: Mark Tompkins

SCENOGRAFIE EN KOSTUUMS: Jean-Louis Badet

MUZIEK: Bach/Gounod, Johnson/Mack, Gordon/Ravel, Barois, Tompkins, Porter (de twee laatste in een arrangement van Fred Bigot)

WITNESS, 1992 (15 min.; Harry Sheppard)

CHOREOGRAFIE: Harry Sheppard en Mark Tompkins

DANS: Mark Tompkins

MUZIEK: Terence Trent d'Arby, Tompkins

1 In de orde van de voorstelling: *La Valse de Vaslav*

(Nijnski), 1989; *Icons* (Valeska Gert), 1998; *Under my skin* (Joséphine Baker), 1996; *Witness* (Harry W. Sheppard), 1992.

2 Solo Valeska Gert: *The way you look tonight*, liedje van Fred Astaire gezongen door Tompkins.

3 Brecht geciteerd door V. Gert in *Ich bin ein Hexe*, Franz Schneekluth Verlag, München, 1968.

4 Solo Joséphine Baker: *J'ai cru rêver*, liedje gezongen door Joséphine.

5 Solo Joséphine Baker: *Tempête à la tour Eiffel*, liedje van Tompkins.

6 Solo Joséphine Baker. *Emotional Blackmail*, liedje van Tompkins.

7 Solo Harry Sheppard. *Leavin' is Deadly*, liedje van Tompkins.

8 Solo Harry Sheppard, tekst van Mark Tompkins.

9 *Emotional Blackmail*.